

PRIlike U JUŽNOJ DALMACIJI ZA VRIJEME POSTOJANJA DRŽAVE SLOVENACA, HRVATA I SRBA

Franko Mirošević

Istražuje se djelovanje Odbora Narodnog vijeća u Dubrovniku, o čijoj djelatnosti ima najviše građe.

Država Slovenaca, Hrvata i Srba bila je kratkoga trajanja, svega mjesec dana. Teško je u tako kratkom roku odrediti njezino funkcioniranje na području pojedinih njezinih regija i užega teritorija. Nastala je u procesu raspada Austro-Ugarske Monarhije, završetka Prvoga svjetskog rata i niza drugih okolnosti, vezanih uz te događaje, koje su po mnogo čemu bitno utjecale na njezino funkcioniranje. Nije nastala revolucionarnim ni drugim nasilnim sredstvima, nego evolutivnim putem smjene vlasti iniciranim odlukom Hrvatskoga sabora od 29.X.1918.

U ovom kratkom ostvrtu pokušat ćemo prikazati je li ta država funkcionirala u najjužnijem dijelu hrvatskoga prostora, kojim su se problemima lokalni organi vlasti bavili i jesu li postojale veze između lokalnih i središnjih organa vlasti, koliko središnji organi vlasti svoju zakonodavnu legistativu protežu i na ovo područje, te koliko svojim autoritetom pomažu učvršćenju lokalne vlasti.

Područje južne Dalmacije proteže se od Neuma do Sutorine (područje današnje granice Republike Hrvatske prema Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori), obuhvaćajući poluotok Pelješac te otoke Korčulu, Lastovo, Mljet, Šipan i ostale otočiće uz dubrovačko primorje (Elafiti). Na tom području postoje u vrijeme sloma Austro-Ugarske Monarhije dva kotarska središta - Dubrovnik i Korčula - i više općinskih (Dubrovnik, Cavtat, Ston, Lopud, Mljet, Rijeka dubrovačka, Slano Korčula, Blato, Vela Luka, Lastovo, Janjina, Kuna, Orebić i Trpanj.

Prvi organi *Države Slovenaca, Hrvata i Srba* osnivaju se odmah po uspostavi države. Bili su to odbori narodnih vijeća u općinama, osnivani neposredno nakon donesene odluke *Hrvatskoga sabora* 29.X.1918., kojom su raskinute praven veze Hrvatske s Austro-Ugarskom Monarhijom. Mjesni odbor Narodnog vijeća u Dubrovniku osnovan je istoga dana. Ubrzo nakon toga osnovani su odbori u Cavtatu, Mandaljeni, Rijeci dubrovačkoj, Osojniku, Orašcu, Slanom, Koločepu, Šipanu, Mljetu, Stonu, Janjini, Trpnju, Orebiću, Blatu, Vela Luci i Lastovu. Dakle, vlast Narodnog vijeća Slovenaca, Hrvata i Srba, odnosno njegovog *Središnjeg odbora* kao najvišeg zakonodavnog tijela novostvorene države počela se u južnoj Dalmaciji provoditi odmah po uspostavi novoosnovane države. U proglasu o osnivanju Odbora Narodnog

vijeća u Dubrovniku ističe se njegova povezanost s Narodnim vijećem u Zagrebu.

Pučanstvo južne Dalmacije prihvaća promjene i pozdravlja nastanak nove države. Na sam dan donošenja povijesne odluke Hrvatskoga sabora o raskidu državno-pravnih veza s Austro-Ugarskom pučanstvo manifestira, oduševljeno prestankom rata i raskidom odnosa s Austro-Ugarskom. Manifestacije su ponovljene i 1.XI.1918. godine. Isto se zbiva i u Janjini 30.X.1918. i 3.XI.1918., u Orebiću 1.XI., Korčuli 3.XI.1918. godine.¹

Organi vlasti nove države osnivani su postupno. Prilikom osnivanja odbora narodnih vijeća u općinama nije se provodila nikakva izborna procedura. Članovi odbora imenovani su na sastancima predstavnika političkih stranaka, uglavnom iz redova ranijih protivnika dualističke Monarhije, te pobornika i zagovornika buduće južnoslavenske državne zajednice.

Odbori narodnih vijeća u općinama preuzimali su ovlasti nekadašnjih općinskih vijeća koje je austro-ugarska vlast raspustila 27.VII.1914., a koja su bila izabrana na općinskim izborima 1913. godine. Ovlasti općinskih vijeća tijekom rata preuzimaju od države imenovani povjerenici (komesari), koji općinama upravljaju zajedno s općinskim činovnicima.

Raspadom Austro-Ugarske Monarhije postavlja se pitanje ponovne uspostave općinskih vijeća. Ne čekajući odluku Zemaljske vlade za Dalmaciju, *Općinski odborn Narodnog vijeća* u Dubrovniku preuzeo je djelatnost općinskog vijeća, što je Zemaljska vlada sankcionirala 11.XI.1918. godine. Predsjednik Odbora preuzeo je funkciju načelnika općine, s pravom da imenuje uži odbor povjerenika.² Slično je provedeno i u ostalim općinama.

Općinski odbori narodnih vijeća bili su resorski vezani uz *Zemaljsku vladu za Dalmaciju* sa sjedištem u Splitu. Njezina se vlast protezala čitavim područjem neokupirane Dalmacije. U južnoj su Dalmaciji pod talijanskom okupacijom, a na temelju odluka Lobnodonskoga ugovora sa silama Atante početkom mjeseca studenoga 1918. godine, bili otoci Korčula, Lastovo i Mljet. Formiranju Zemaljske vlade za Dalmaciju prethodila je odluka *Središnjeg odbora Narodnog vijeća* u Zagrebu od 26.X.1918., koja unutrašnju organizaciju vlasti i nadzor nad općinskim organima povjerava »*Upravi narodne organizacije u Splitu*«³ (ranije: *Narodna organizacija Srba, Hrvata i Slovenaca*, osnovana u Splitu 2.VII.1918. godine.) Do uspostave Zemaljske vlade za Dalmaciju spomenuta organizacija uvelike potiče osnivanje narodnih vijeća u općinskim mjestima.

Uspostavom općinskih odbora Narodnog vijeća nastavili su s radom svi općinski uredi i kotarska poglavarstva. Bilo je to zato što novouspostavljena vlast nije bila u stanju obaviti njihovu smjenu ne dovodeći u pitanje sigurnost građana i zaštitu njihove imovine, te javni red i mir. Raspušteni su bili jedino određi austro-ugarske žandarmerije. Umjesto njih osnivaju se određi Narodne straže (Garde ili Zaštite).

Mjesni je odbor u Dubrovniku imao u svom sastavu više pododborna koji su se prinuli o pojedinim društvenim i gospodarstvenim pitanjima, djelujući kao resorski organi vlasti. Na čelu Odbora bio je titularno dr. Pero Čingrija, koji se zbog starosti rijetko pojavljivao u javnom životu pa ga je u svemu zamjenjivao Luko Bona.⁴ Podjela na pojedine resorske organe ili pododborne nije najbolje funkcionirala. Uzrok su tome svakako teško gospodarsko stanje i socijalne prilike, oskudica hrane, razne bolesti, prisutnost velikoga broja

¹ Mato Kapović, Radnički pokret u Dubrovniku 1874-1941, Dubrovnik, 1985., str. 105.

² Isto.

³ Isto, str. 106.

⁴ Isto, str. 103-106.

austro-ugarskih vojnika koji se povlače, rasulo redarstvenih organa bivše austro-ugarske vlasti itd. Novouspostavljena vlast u svemu se tome teško snalazila, a nije imala ni efikasne sile na koju bi se mogla osloniti. Po-teškoće pravi i to što su se pojedini predsjednici pododbora bavili proble-mima djelatnosti za koju nisu bili nadležni, poslovi pojedinih resora nisu bili stručno razgraničeni. Stoga je dolazilo do sukoba nadležnosti i ispreplitanja istih poslova kod različitih resora. Dubrovnik je u to vrijeme bio bez regu-larne vojske, žandarmerije i dovoljnog broja mjesnih redara.

U okviru Mjesnog odbora djelovala je Tajništvo, kojim su rukovodili Fra-no Nakić i prof. Ilija Sindik. Tajništvo je bilo zatrpano poslovima oko izdavanja propusnica, pisanjem zamoinica, depeša, brzojava, reguliranja pre-hrane itd.

Odbor Narodnog vijeća brinuo je o osiguranju prometa (pomorskog i željezničkog) i tranzita austro-ugarske vojske koja se povlači. Također je morao osigurati smještaj i prehranu mnogim ranjenim i bolesnim vojnicima. Samo ih je u Dubrovniku bilo nekoliko tisuća. Trebalo je osigurati i prehra-nu za građane, brinuti se za velik broj građana oboljelih od pjegavog tifusa, španjolske gripe i drugih zaraznih bolesti. Mortalitet vojske koja se povlačila bio je tako velik da leševi nisu mogli biti na vrijeme zakopani, pa su mrtvi i više dana ležali nepokopani. Prije sloma AustroUgarske u Dubrovnik je dovezeno 10.000 ranjenih i bolesnih časnika i vojnika, koji su većim dijelom bolovali od tifusa, srdobolje i drugih zaraznih bolesti. Za njihov su smještaj bile rekvirirane sve veće zgrade u Dubrovniku.⁵

Jedinice austro-ugarske vojske prolazile su u to doba dubrovačkim kota-rom i Dubrovnikom. Povlačeći se u velikom neredu, a dobro naoružani, bili su prijetnja sigurnosti građana. Računa se da je u doba rasula Austro- Ugar-ske kroz Dubrovnik i njegovu okolicu prošlo više od 15.000 vojnika. Na po-dručju Dubrovnik i Boke Kotorske bilo je otprilike 250.000 vojnika, oku-pljenih u tri divizije, i to: 47. pješadijsku diviziju koja je pri povlačenju zastala u Tivtu, 81. pješadijska divizija koja je zastala u Risnu i 9. konjička divizija koja je stigla do Dubrovnik. Tom armijom zapovijedao je general Pflanzler Baltin.⁶

Opasnost za Dubrovnik i prehranu njegova stanovništva predstavljala je 9. konjička divizija, stacionirana u Kuparima. Ova divizija traži od Odbora Narodnog vijeća u Dubrovniku da joj osigura opskrbu hranom sve dok se nalazi na području Dubrovnik, prijeteci da će u protivnom napasti grad. U strahu od napada, grad je osigurao hranu za vojnike. U to je vrijeme stanje u Dubrovniku bilo vrlo nesigurno i teško. U brošuri *Dubrovačka milijunaška afera* navodi se sljedeće: »U to vrijeme svak se domogao oružja, pljačkanje je preuzelo mah, velika opasnost nastala je za grad i nije imao tko da brani grad. U to vrijeme nahrupilo je u Dubrovnik skoro 5000 bolesnika iz Albanije u derutnom stanju te je nastala ozbiljna pogibao epidemije i širenja svih drugih bolesti.«⁷

Prehrana je bila poseban problem. Na sjednicama Odbora Narodnog vi-jeća u Dubrovniku često se raspravljalo o prehrani pučanstva koje je bilo u vrlo teškoj materijalnoj situaciji. Najteže je bilo radnicima i činovnicima. Dozvolom Zemaljske vlade za Dalmaciju podijeljene su siromašnom stanovništvu vojničke zalihe hrane. Vojna su skladišta predana 8.XI.1918. na upravljanje *Gradskoj opskrbenoj poslovnici*, koja je racionalnom podjelom hrane trebala osigurati bar minimalne količine hrane za sve, i to po nižoj

⁵ Dubrovačka milijunaška afera (DMA) Dubrovnik, 1921., str. 15.

⁶ Isto, str. 35.

⁷ Isto, str. 15.

cijeni kako bi pučanstvo zaštitila od švercera, prekupaca i drugih špekulanata.

Hrane nije bilo ni za građane. Prijetila je glad. Nestašica hrane prouzrokovana je i lošim prometnim vezama što su otežavala njezin prijevoz iz žitorodnih krajeva zemlje. Prijevoz hrane bio je otežan i nesporazumima između pokrajinskih vlada zbog kompenzacija za izvezenu robu. Na skupštini održanoj 19. studenoga 1918. godine, građani Dubrovnika upozorili su vlast na potrebu bržeg rješavanja pitanja prehrane stanovništva. Tom je prilikom donesen »Memorandum« kojim se prosvjeduje protiv smanjenja obroka racionalirane podjele hrane i povećanja njezine cijene. Ističu se zahtjevi da se na istaknutim mjestima u organima uprave - u općini, postave ljudi koji će razumjeti zahtjeve građana. Memorandum je upozoravao i na ostale propuste vezane za rad Odbora Narodnog vijeća.⁸

Ova je oskudica hrane dovela i do pojave onih koji su silom otvarali magazine i prisvajali hranu. Spriječiti nasilnike bilo je nemoguće, a uspostaviti red vrlo teško, jer vlast za njegovo osiguranje nije imala dovoljno redarstvenika. Odbor Narodnog vijeća pokrenuo je osnivanje *Narodne straže* (garde ili zaštite). Grupa građana bila je organizirana da se brine o redu i miru u gradu i da čuva zalihe hrane u Gružu. Narodna je straža osnovana 30. listopada 1918. godine. Toga dana, uz privolu Štaba austrougarske vojske, Mjesni odbor Narodnog vijeća u Dubrovniku preuzima vlast. Prema uputama za osnivanje Narodne straže njezin je zadatak bio pratiti »svaki događaj osobitog interesa«, kojeg je trebala spriječiti »netom bi se pokazala neka protuzakomitost.«⁹ Svoju djelatnost Narodna je straža posebno usmjeravala na sprečavanje otuđivanja oružja i municije, te ostalog vojnog materijala. Obilascima po gradu, te postavljanjem straža na glavnim prometnim raskršćima, Narodna straža donekle uspostavlja red. S obzirom da broj pripadnika Narodne straže nije mogao u potpunosti osigurati red i mir, angažirano je za održavanje reda oko 180 vojnika, kojima je zapovijedao poručnik Prodanović.

S vremenom se uz Narodnu stražu osniva i Narodna vojska, kojom Odbor Narodnog vijeća dobiva jaču organizaciju za održavanje reda u gradu. Narodna je vojska osnovana 6. studenog 1918. godine. U njoj su se nalazili demobilizirani oficiri bivše austro-ugarske vojske. U svezi s tim je Odbor Narodnog vijeća imenovao referenta u gradskoj upravi za pitanja vojske, te njezinoga zapovjednika. Proglasom se poziva građanstvo da pristupi jedinica-ma Narodne vojske. U Dubrovniku i Rijeci dubrovačkoj stanovit se broj građana odazvao pozivu, u drugim je mjestima odaziv bio slab. Odred Narodne vojske preuzeo je od Narodne straže kontrolu posjedovanja oružja kod građana i njegovo oduzimanje ukoliko su ga neovlašteno imali i nosili.

Tijekom mjeseca studenoga 1918. godine Dubrovnik su još uvijek ugrožavali još nepovućeni odredi austro-ugarske vojske. Zapovjednik austrijske obalne zaštite u Brgatu (mjesto nedaleko Dubrovnika) upozorio je Odbor Narodnog vijeća u Dubrovniku da prijeti pogibelj od mađarske vojske, dobro snabdjevene oružjem i municijom, koja se u velikom broju nalazila u Župi dubrovačkoj. Odbor Narodnog vijeća u toj situaciji traži od zapovjednika Pflanzera Baltina (koji je u to vrijeme bio u Gružu) da zapriječi ostaloj vojsci koja uzmiče ulaz u okolicu Dubrovnika prije nego otputuju bolesni i ranjeni vojnici i ostala vojska koja se nalazila u Dubrovniku, što je bilo i ostvare-

⁸ M. Kapović, n.dj. str. 107.

⁹ Historijski arhiv Dubrovnik (HAD), Fond Kotarskog poglavarstva Dubrovnik, broj 584 od 30.X.1918. U Narodnoj straži bili su dobrovoljci, plaćenici. Birani su iz redova bogatijih dubrovačkih porodica. Na čelu Narodne straže bio je Hemergildo Job. U gradskom i gruškom odjeljenju bilo je oko 30 stražara.

no.¹⁰ Povlačenje vojske bilo je otežano zbog nedostatka brodova, ugljena, te zbog neredovite željezničke veze. Parobrodi koji su se u to vrijeme s teretom nalazili u gruškoj luci nisu je mogli napustiti, jer nije bilo dovoljno radnika za iskrcaj robe. Za istovar robe s brodova korišteni su austro-ugarski vojnici. Smatrano je da će se, ako se zalihe hrane s brodova što prije iskrcaju, brodovi, oslobođeni tereta, moću upotrijebiti za odlazak vojnika, čime bi grad bio oslobođen velike opasnosti. Po nesreću za Dubrovčane, prilikom iskrcajanja hrane vojnici su je prisvajali, prodajući je zatim građanima po visokoj cijeni. U Gružu nije bilo dovoljno magazina za smještaj hrane.

Na teritorij Države Slovenaca, Hrvata i Srba 13.XI.1918. godine ulazi jedna postrojba srpske vojske. Srpska vojska, kojom je zapovijedao kapetan *Milan Đorđević*¹¹, ušla je u Dubrovnik na poziv Odbora Narodnog vijeća. Zajedno sa srpskom vojskom ušli su i pljačkaški odredi komita, koji su haračili po Konavlima. Ulazak srpske vojske na područje dubrovačke općine značio je ujedno i čin agresije i svojevrstan vid njezine okupacije. Njezin su dolazak priželjkivali oni dubrovački političari koji su se zalagali za stvaranje južnoslavenske države pod vodstvom Srbije, a upravo su oni, u većini u Odboru Narodnog vijeća, imali svu vlast - stoga su je i pozvali. Taj su ulazak oni veličali i slavili kao velik dan u povijesti Dubrovnika i Dubrovčana, ističući da im je srpska vojska donijela slobodu. Bila je to jedna u nizu obmana tih velikosrba, koji su se zalagali za likvidaciju Države Slovenaca, Hrvata i Srba i za proglašenje Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca. Oni koji su tako mislili faktički su negirali postojanje Države Slovenaca, Hrvata i Srba. Apsurdno je bilo isticati navodni »oslobodilački« karakter te vojske, jer ona nije oslobodila pučanstvo južne Dalmacije, nego ga, naprotiv, pokorila i njime vladala.

S obzirom da su u razdoblju od 1918. do 1929. godine, a i kasnije, unitarističko-centralističke snage u Dubrovniku datum ulaska srpske vojske svake godine obilježavale raznim svečanostima, ističući navodni oslobodilački karakter tog ulaska, potrebno je sustavnije, s pravnoga aspekta, osvijetliti istinu o tome. Neosporno je da je srpska vojska ulaskom na prostor općine Dubrovnik ugrozila integritet Države Slovenaca, Hrvata i Srba u južnoj Dalmaciji. Ulaskom u Dubrovnik ona je, kad se 9. konjička divizija povukla iz Dubrovnika, preuzela komandu nad vojničkim zalihama. Brinula je i o funkcioniranju željezničkoga prometa. U suradnji sa zapovjednikom francuske vojske preuzela je i kontrolu raspodjele hrane građanima. Dolazak odreda srpske vojske u Dubrovnik i južnu Dalmaciju značio je ujedno i početak ukidanja ovlasti Odbora Narodnog vijeća u Dubrovniku i prerogativa vlasti Zemaljske vlade za Dalmaciju, što se ubrzo očitovalo u ukidanju Narodne straže i Narodne vojske, čije funkcije preuzima srpska vojska. Odlukom Zemaljske vlade od 22.XI.1918. godine naređeno je Odboru Narodnog vijeća u Dubrovniku da ovlasti preda zapovjedniku Kraljevske srpske vojske.

Prvih dana mjeseca studenoga 1918. godine zbio se događaj neposredno vezan za problem o kojem će biti riječi u ovom prilogu. Tih je dana došlo u Dubrovnik više automobila i kola s raznim materijalom, vlasništvo 47. *pješadijske divizije* iz Tivta, prema izjavi kapetana Prodanovića - oko 120 automobila i kola. O dolasku tih automobila i primljenoj robi Odbor Narodnog vijeća u Dubrovniku izvijestio je Zemaljsku vladu u Splitu 29. prosinca 1918. godine. Među tim su automobilima bila i četiri automobila s novcem, na temelju izjave zapovjednika kolone poručnika Olbricha bio je to novac bivše operativne kase austro-ugarske vojske u Skadru. Jedan je od automobi-

¹⁰ DMA, str. 22.

¹¹ M. Kapetanović, n.dj. str. 107.

la, u kojem je također bio novac, pokušao pobjeći prema Trebinju, što mu nije uspjelo, vraćen je u Dubrovnik, a Luko Bona naređuje poručniku Prodanoviću da automobile čuva straža. Novac je iz automobila istovaren pred komisijom u kojoj su bili dr. Stijepo Knežević, Lujo Galjuf, Dildo Job i Antun Vujanović (kasnije osumnjičeni za utaju novca). Prilikom predaje novca blagajnik Moser je izjavio Prodanoviću da nedostaje 8 sanduka. Novac Operativkase »Agal« *Pflanzer Baltinove armije*, prema izjavama osumnjičenih, bio je predan Srpskoj centralnoj banci u Dubrovniku. U dokumentima nema točnih podataka o ukupnoj vrijednosti zaplijenjenoga novca. Izjave su svjedoka u kasnijem postupku istrage bile različite i kontradiktorne. Po svemu sudeći, dio je novca prisvojen (ukraden) i nije predan nadležnim organima. Prema izjavama nekih svjedoka bilo je oko 20.000.000 kruna u papiru i 6.000.000 kruna u zlatu. Drugi pak kažu da je bilo oko 10.000.000 kruna u papiru i 9.000.000 kruna u zlatu i srebru. Za protuzakonito prisvajanje državnog novca bilo je osumnjičeno više Dubrovčana koji su u to vrijeme bili u Odboru Narodnog vijeća.¹²

U ovom smo prilogu najviše podataka donijeli o djelovanju Odbora Narodnog vijeća u Dubrovniku, jer o njegovoj djelatnosti ima najviše arhivske građe. U skromnijim su se okvirima i ostali mjesni odbori bavili sličnim pitanjima i obavljali slične poslove.

Na kraju treba zaključiti da je Država Slovenaca, Hrvata i Srba funkcionirala u južnoj Dalmaciji unatoč ograničenom prostoru zbog talijanske okupacije otoka Korčula, Lastovo i Mljet. Svojim je postojanjem pružala pučanstvu sigurnost i zaštitu, brinula se o njegovoj prehrani, zdravlju, prosvjetnim i kulturnim potrebama. Njezin je integritet na ovim prostorima bio ugrožen ulaskom srpske vojske, a opstanak dokončan proglašenjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca. Veze između općinskih i središnjih organa vlasti su postojale. Iz dokumenata se vidi da su niži organi postupali po uputama viših i da su im oni u okviru postojećih okolnosti dostavljali upute i naredbe.

S U M M A R Y

CONDITIONS IN SOUTH DALMATIA DURING THE CONTINUANCE OF THE STATE OF SLOVENES, CROATS AND SERBS

The author explores the activity of the Committee of the National Council in Dubrovnik at that time, because archival materials dealing with its activity are the most numerous. To a more modest extent also other local committees were concerned with similar issues and carried out similar work.

The author reaches the conclusion that the State of Slovenes, Croats and Serbs was functioning in South Dalmatia, although on a limited territory due to the Italian occupation of the islands of Korčula, Lastovo and Mljet. Through its subsistence it offered security and protection to the population, took care of their nourishment, health, educational and cultural needs. Its integrity on this territory was imperilled by the entry of the Serbian army, while the end to its continuation was put by the proclamation of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes. There were links between the district and central authorities. It results from documents that lower authorities acted according to instructions received from higher authorities and that the latter, within the existing circumstances, passed on to them instructions and ordinances.

¹² Dubrovačka milijunaška afera zaoštrila je međustranačke odnose u Dubrovniku 1921. i 1922. godine. Vode se oštre polemike u tisku. Posebno list »Rad« i njegov urednik Ljubo Leontić napadaju istaknute predstavnike Narodne radikalne stranke (1918. članove Odbora Narodnog vijeća) da aferu žele iskoristiti u stranačke svrhe. Afera je završila kraljevom abolicijom osumnjičenih.

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVLJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

VOL. 26

Z A G R E B

1993.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI ODBOR:

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Za izdavača
Ivo Goldstein

Priprema za tisak
Hrvoje Stančić

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje.

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.